

Posudek oponenta bakalářské práce

Název bakalářské práce: Teoretický boj proti formalismu v pounorové hudební estetice

Autor: Robert Smutný

Oponent bakalářské práce: Mgr. Martin Kaplický, Ph.D.

Bakalářská práce Roberta Smutného je pokusem zmapovat české kritické reakce na formalistické hudební umění z pozice socialistického realismu. Jedná se proto o příspěvek k dějinám české estetiky ve smyslu tematizace dosud důsledně neprozkoumaného tématu. Autor se zaměřuje především na období mezi lety 1948 – 1953 a to zúžení mu dovoluje své téma probrat kondenzovaně a bez paušalizujících zjednodušení. Již na úvod bych rád poznamenal, že Smutného práci považuji za velice zdařilou.

Práce obsahuje tři základní tematické celky. První je věnován popisu formalistických tendencí v umění jako neutuchajícímu zájmu o proměny „jazyka umění“. Druhá část je věnována popisu vznikajícího uměleckého směru socialistického realismu založeném na svérázné interpretaci Marxových a Leninových myšlenek a ukazuje ho jako postupně tuhnoucí doktrínu, která chápe umění jako prostředek kupevňování ideologických pozic skrze zobrazování „typických“ rysů reality. Autor se zde oprávněně soustředí na teoretiky z bývalého SSSR a ukazuje, jak se programatické výroky Andreje Ždanova postupně v následující tvorbě autorů jako byl Boris Asafjev, Aleksandr Šaverdjan, Viktor Gorodinskij, Julij Kremlev či Izrail Nestěv proměňovaly v normativní principy socialisticky-realistické hudební teorie. Souběžně autor představuje, jak se rozšiřuje a vyprazdňuje rozsah pojmu formalismus, že začíná znamenat cokoliv, co není socialistickým realismem. Ve třetí části se Smutný soustřeďuje na českou diskuzi o podobě socialistického realismu, která byla výrazně ovlivněna předchozí diskuzí ruskou. Zde autor rozebírá myšlenky čtyř muzikologů – Zdeňka Nejedlého, Josefa Stanislava, Miroslava Barvíka a Antonína Sychry a sleduje, jak se jejich předúnorová estetika buď radikalizovala (Nejedlý, Stanislav) nebo naopak zcela proměnila (Barvík, Sychra). Obzvláště popis Sychrova obratu v hodnocení Bergovy opery *Vojcek* je zajímavý a alarmující.

Veškeré popisované muzikologické myšlenky se autor snaží pečlivě zvážit a nepodléhá tedy ukvapeným hodnocením dnes nesdílených předpokladů. Přesto bych rád položil dvě otázky:

Na stranách 11 – 12 autor o formalismu tvrdí:

„To, co je zde podstatné, není myšlenkový obsah, ale novost formy – v umění jde o její ozvláštňování. Forma sama si ostatně vytváří nový obsah, jak tvrdil Viktor Šklovskij, teoretik výše zmíněné formální školy spřízněný s futuristy.“ Pokud si forma tvoří obsah nový, nemůže ani formalismus jeho roli zcela opomíjet. Pokud tedy bylo formalistické umění a formalistická teorie obviňována z bezobsažnosti musela se myslet určitá specifická podoba obsahu, která by se patrně dala vyjádřit jako možnost snadné parafrázovatelnosti díla. Souhlasil by autor s tímto tvrzením? A nepotvrzovala by ho nakonec i citace z díla Miroslava Barvíka, kterou autor uvádí na straně 34?

Na straně 13 autor tvrdí: „Tradiční umělecké formy minulého století (román či epické drama, ovšem i opera a symfonie) byly označovány jako realistické. Pro plnění společenské funkce se výše zmíněné ustálené žánry hodily díky své, bezesporu na zvyku založené, přístupnosti –

zejména ve srovnání s díly soudobých avantgardních proudů.“ Opravu autor považuje epické drama v podobě, v jaké ho rozvíjel Erwin Piscator či Bertolt Brecht, s jeho zcizujícími efekty jako založené na zvyku?

Celkově práci hodnotím jako vysoce kvalitní a detailně propracovanou, **doporučuji ji k obhajobě** a navrhuji ji hodnotit jako **výbornou**.

V Sofii 1. 9. 2018

Martin Kaplický